

СУЧАСНИЙ ТУРИЗМ: ФІЛОСОФІЯ ЗМІН, ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ

ЛЮДМИЛА, КРИВЕГА¹
КАТЕРИНА, СУХАРЕВА²

Анотація

Актуальним і своєчасним є філософський аналіз змін в сучасному туризмі, логіки його розвитку, тематичного різноманіття нових видів туризму та його напрямів. **Об'єктом** дослідження виступає феномен сучасного туризму, а **предметом** дослідження виступають особливості буття сучасного туризму, що визначають спрямованість змін у туристичному просторі сьогодення. **Результати дослідження** полягають в тому, що наголошується, що сучасний міжнародний туризм поступово відновлюється до допандемічного рівня (2019 рік), а вітчизняна туристична галузь перебуває в глибокій кризі через вторгнення Росії на її територію. Автор, підкреслює, що у світоглядних настановах сучасної людини присутнє бажання випробування себе вдалині від цивілізації і її благ. Відзначається зростання попиту на нові і екстремальні види туризму; на відвідування таємничих і містичних місць; освоєння нових регіонів з максимально збереженим природним ландшафтом; на опанування технологічно нових видів туризму – космічного, підводного, повітряного. Нові технології в туризмі загострюють проблему безпеки туризму. Сучасний туризм є складним та динамічним явищем, яке відображає суспільні, економічні та культурні зміни. З одного боку, туризм сприяє обміну культурними досвідами, але, з іншого боку, існує загроза гомогенізації культур під впливом глобальних стандартів туризму. Зростання масового туризму може вести до проблем зі збереженням природних та культурних ресурсів. Збільшення туристичного потоку призводить до збільшення відходів та екологічного забруднення. Природні екосистеми стають схильні до руйнування через масовий туризм. Масовий туризм може призводити до змін в соціокультурному середовищі місцевих спільнот, іноді призводячи до втрати традицій та автентичності. Зазвичай туристична індустрія приносить прибутки, але ці прибутки можуть бути нерівномірно розподілені між різними групами населення. Доведено, що необхідно забезпечити сталість та збалансованість туристичного розвитку, урахувавши потреби як туристів, так і місцевого населення, ґрунтуватися на принципах екологічної та культурної відповідальності. Використання цифрових технологій для управління туристичними потоками та покращення якості обслуговування. Важливо залучати місцеві спільноти до прийняття рішень та забезпечити їхню участь у розвитку туризму. Сучасний туризм може бути інструментом для позитивних змін, але лише за умови врахування його впливу на природу, культуру та суспільство. Основною метою повинно бути створення сталого та відповідального туристичного середовища. **Перспективою подальших досліджень** в цьому напрямку є з'ясування логіки регіональних зрушень у структурі туристських прибутків у світовому туризмі.

Ключові слова: філософія, соціальні зміни, туризм, криза, світ, суспільство, епідемія коронавірусу, виклики сучасності, нові види туризму, туризм в Україні.

Постановка проблеми. Туризм виступає маркером розвитку як окремого суспільства, так і людства в цілому. Значна частина людства постійно подорожує, туризм здійснює значний вплив на суспільство та його інституції. В свою чергу розвиток туризму обумовлений соціальними процесами, їх змістом і направленістю. **Актуальним** і своєчасним є філософський аналіз змін в сучасному туризмі, логіки його розвитку, тематичного різноманіття нових видів туризму та його напрямів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, з яких розпочато вирішення даної проблеми та на які спирається автор. Філософське осмислення феномена туризму знайшло глибоке та всебічне дослідження в роботах В. Воронкової (Воронкова, 2010), Г. Горак (Горак, 2002), В. Горського (Горський, 2002), О. Кірда (Кірда, 2023), Г. Крапівіної (Крапівіна, Паніотів, 2023; Крапівіна, Андреев, 2023), В. Нікітенко (Нікітенко, 2020), В. Пазенка (Пазенок, 2010) та інших. Філософська рефлексія туризму виступає частиною туризмознавства, його теоретико-методологічною основою. Філософське осмислення туризму передбачає з'ясування його сутності, атрибутів, модусів, генези та тенденцій розвитку. Всі ці питання значною мірою розглянуто в наукових розвідках дослідників філософії туризму. Тому слушним вважаємо більшу увагу

Corresponding authors:

¹ Запорізький національний університет (Запоріжжя, Україна)
E-mail: ukra29@i.ua

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-4122-6183>

² Запорізький національний університет (Запоріжжя, Україна)
E-mail: esuhareva030@gmail.com

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-3994-2869>

приділити осмисленню сучасного стану туризму та логіці його змін. Спираючись на наукову спадщину перерахованих вище вчених і з урахуванням реалій сьогодення, розглянемо стисло проблему філософії змін у сучасному туризмі.

Мета статті: Соціально-філософський аналіз феномена туризму, логіки змін в туристичній активності сучасних туристів. **Об'єктом** дослідження виступає феномен сучасного туризму, а **предметом** дослідження виступають особливості буття сучасного туризму, що визначають спрямованість змін у туристичному просторі сьогодення.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Семантичний простір поняття «туризм» доволі широкий. В *інституціональному* аспекті туризм тлумачиться як діяльність підприємств, установ, організацій, фірм з організації туристичної активності людини і задоволенню її туристичних потреб. *Особистісний* вимір туризму розглядається як різноманітна туристична активність людини. В науковій літературі пропонується також розглядати туризм у *широкому значенні* як усі види руху населення, не пов'язані зі зміною місця проживання і роботи і у *вузькому значенні* – як проведення свого вільного часу, відпочинку в подорожах. Поняття «подорож» у слов'ян з'явилося раніше концепту «туризм». Етимологічно термін «подорож» походить від слова «дорога, шлях» і має декілька доповнювальних одне одного значень. Подорож означає пересування якою-небудь територією, акваторією для їхнього вивчення, а також із загальноосвітньою, пізнавальною, діловою (підприємницькою), спортивною і іншою метою.

Чинний закон України «Про туризм» (стаття 1) визначає туризм як «тимчасовий виїзд особи з місця постійного проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці перебування» (Про туризм: Закон України від 15 09 1995 р. № 324/95-ВР). Вважається, що туризм включає всі вільні пересування людей від їхнього місця проживання й роботи, а також сферу послуг, створену для задоволення потреб, які виникають у результаті цих пересувань. В різних державах у нормативно-правових актах, що регулюють туризм, визначення понять «туризм» і «турист» обумовлено політичними, ідеологічними, економічними, а, іноді, й релігійними важелями, як наприклад, у Саудівській Аравії.

Закон України «Про туризм» визначає також, що «турист – особа, яка здійснює подорож по Україні або до іншої країни з не забороненою законом країни перебування метою на термін від 24 годин до одного року без здійснення будь-якої оплачуваної діяльності та із зобов'язанням залишити країну або місце перебування в зазначений термін». Зазначимо, що чинний закон, що регулює роботу туристичної галузі в країні, був прийнятий ще в 1995 році, тому заснований на застарілих підходах до розвитку галузі. Підготовлено проєкт нового варіанту закону, але через об'єктивні зовнішні причини він до кінця не пройшов процедур обговорення та затвердження. Необхідність впровадження нового закону продиктована викликами, з якими зіткнулася галузь у зв'язку з пандемією коронавірусу, проблемою безпеки в туризмі в зв'язку з виникненням воєнних конфліктів у різних регіонах світу, а також можливостями, які має вітчизняний туризм. Зокрема, оновиться термінологічна база (на законодавчому рівні введуться поняття «відвідувач», «дестинація» тощо); буде створено єдиний туристичний реєстр – електронна база туроператорів, турагентів, засобів розміщення та фахівців туристичного супроводу); чітко визначаться стандарти для туристичної сфери; окрема увага буде приділятися безпеці туристів – введеться обов'язкове страхування на повернення наших туристів в Україну та оплату їхнього проживання та харчування в разі вимушеного перебування закордоном; на законодавчому рівні будуть визначені обов'язкові умови договору та розмежування відповідальності турагентів і туроператорів; чітко визначаться стандарти в туристичній галузі; будуть прийняті нові підходи до категоризації засобів розміщення: система буде змінена відповідно до світових стандартів. Також новий закон про туризм сприятиме детінізації, створенню порталу туристичної галузі й, відповідно, маркетинговому просуванню України після війни як привабливої туристичної дестинації для зарубіжних туристів, бо фактом останніх десятиліть є той момент, що виїжджає, і до війни також, набагато більше українців, ніж приїжджає до нас іноземних туристів. Туризм являє собою вид діяльності, який має важливе значення для життя людей і сучасного суспільства, перетворившись у важливу форму використання вільного часу окремих осіб та основний засіб різноманітних контактів людей в умовах глобалізації та крос-культурної комунікації. Методологічною проблемою виступає облік туристів. Всесвітня

туристична організація ЮНВТО (UNWTO) вважає туристами всіх, хто прибуває в ту чи іншу країну і використовує поняття «прибуття» як підґрунтя для обліку туристів. На наш погляд, все ж таки туристами треба вважати туристів у вузькому сенсі цього поняття, тобто всіх організованих туристів і тих, хто подорожує самостійно саме з туристичною метою. Ясно, що туристична інфраструктура в більшій мірі спрямована на задоволення потреб туристів у вузькому сенсі розуміння, однак її складовими (готельна мережа, транспорт, заклади харчування, культури тощо) користуються і ті, хто приїхав у відрядження чи в приватних справах. Але все ж таки потрібно ввести на кордонах країн новий комплекс обліку, визначення саме туристів, а не вважати туристами всіх, хто перетинає кордон. Це дає можливість отримати більш чітке розуміння кількості туристів і розвитку саме туристичної галузі, якості роботи туристичних фірм регіону, а не рівня функціонування світової транспортної галузі у зв'язку зі зростанням мобільності населення світу, появою таких груп як мігранти, біженці, переселенці тощо. В туризмознавстві є також термінологічна суперечка. Так, в українській мові прикметник від слова «туризм» може бути створений двома шляхами – і як туристичний, і як туристський. І українські дослідники при вивченні феномена туризму використовують обидва терміни. Так, використовується слово «туристський» з усім, що має відношення до туриста; а «туристичний» – до всього, що пов'язано з діяльністю щодо організації туризму. На нашу думку, треба дотримуватися термінології, встановленої чинним законодавством і, зокрема, Законом України «Про туризм», у якому використовується тільки один із цих двох термінів, а саме – туристичний. Це сприятиме більшій чіткості та однозначності використаних понятійних конструкцій і не буде викликати зайвих термінологічних спорів. Але зазначимо, що за змістом поняття туристський і туристичний однакові. Може лише використання більшої кількості дзвінких голосних у терміні «туристичний» робить його більш принагідним для широкого обігу.

Атрибутами туризму є *переміщення людини* соціальним чи природним простором планети згідно її цілей, діапазон яких постійно розширюється під впливом відкриття і популяризації нових місць і туристичних маршрутів, а також в результаті впровадження нових технологій та технічних засобів в туризмі. До атрибутів туризму відносять його *тимчасовий характер* (у вітчизняному зако-

нодавстві хронологічні рамки туризму становлять від 24 годин до 1 року). Останнє передбачає *розміщення людини*, що подорожує, мінімум на добу в місці, яке відмінне від її постійного проживання і роботи.

Що характерно для світового туризму і туристичної галузі в Україні? Туризм майже в усіх регіонах світу починаючи з 2020 року зазнав *масштабної кризи*. Так, згідно даних ЮНВТО, міжнародної туристичної організації, кількість туристів в світі скоротилася з 1,465 млрд (2019) до 406 млн (2020). Ковід-19 привів до зменшення туристів у світі в 2020 році на 72 %. Зараз глобальний туризм знаходиться на шляху до повернення до допандемічного. Будучи провідною міжнародною організацією в галузі туризму, ЮНВТО просуває туризм як рушійну силу економічного зростання, інклюзивного розвитку та екологічної стійкості, а також пропонує лідерство та підтримку цьому сектору в регіонах у просуванні знань та туристичної політики. В 2022 році кількість туристів в світі вже досягла 969,4 млн, але це на 34 % все ж таки менше показників 2019 року (Global and regional tourism results). Темпи зростання туристичних прибуттів першої половини 2023 року порівняно з 2019 роком наступні: Європа 90 %, Азія і Тихоокеанський регіон – 54 %, Америка – 86 %, Африка – 88 %, Близький Схід – 100 %, світ в цілому (world) – 80 % (Global and regional tourism results). Прискоренню зростання туризму на Близькому Сході сприяло проведення 22 чемпіонату світу з футболу в Катарі в 2022 році. Понад 1,4 мільйона туристів-вболівальників приїхали до Катару за час чемпіонату світу з футболу. На жаль, палестинсько-ізраїльська війна, розпочата 7 жовтня 2023 року, обумовила різке падіння попиту на туристичні маршрути в країні Близького Сходу.

В Україні після вторгнення Росії, значна кількість туристичних фірм припинила чи обмежила свою діяльність. Особливо це стосується виїзного туризму, бо повітряний простір країни був закритий й авіаперевізники не здійснювали польоти з аеропортів країни. Мобілізація населення країни також обмежила туризм, зокрема такий його вид як сімейний. Державне агентство розвитку туризму України (ДАРТУ) не дає показників щодо різних видів туристів і туризму в Україні за останні роки, але констатує збільшення податків від турфірм за два квартали 2023 року у столиці та у 14 регіонах України, зокрема, Львівщині, Закарпатті, Буковині, Волині, Вінниччині

та інших (Державне агентство з розвитку туризму України). Найбільший спад податкових надходжень до бюджету від туристичної галузі зафіксовано у шести регіонах, які перебувають у зоні активних бойових дій, або були деокуповані. Так, на Херсонщині спад склав 92 %, на Луганщині 88 %, на Донеччині 72 %, на Запоріжжі 65 %, на Чернігівщині 44 %, на Харківщині 34 % зафіксовано у шести регіонах, які перебувають у зоні активних бойових дій, або були деокуповані. Одеса та Миколаїв також знизили свій туристичний потенціал під впливом війни і переміщення населення на захід країни та за кордон. Всесвітня туристична організація (ЮНВТО) наголошує, що в 2019 році витрати України на поїздки за кордон досягли – 8,5 мільярдів доларів США. У 2020 році з початком епідемії коронавірусу ці значення знизилися до 4,7 млрд доларів США (Global and regional tourism results). З часів початку вторгнення Росії в Україну вітчизняні турфірми значною мірою займалися перевезенням українців на Схід країни та в країни Європи.

Розглядаючи світовий туризм, підкреслимо його спрямованість на отримання туристами нових видів подорожей з незвичними видами відпочинку та розваг. Протягом року кожна людина піддається різним видам нервових розладів і стресів, переживань і хвороб, рішенням нескінченного числа проблем. Цілком зрозуміло, що такий людині обов'язково необхідно в період туристичної подорожі отримати нові яскраві почуття, забути про щоденні проблеми, спробувати себе в новій ролі чи обставинах. Відзначається зростання попиту на екстремальні види туризму; на відвідування таємничих і містичних місць; на освоєння нових регіонів з максимально збереженим природним ландшафтом; опанування технологічно нових видів туризму – космічного, підводного, повітряного. Так, американська фірма OceanGate Expeditions здійснювала на самотужки побудованому глибоководному заселеному апараті «Титан» спуски до уламків «Титаніка» – океанського лайнера, який затонув у північній Атлантиці в 1912 році на глибині 3,8 кілометра. З 2021 року ця компанія доставила на «Титанік» близько 60 комерційних клієнтів-туристів та 20 вчених. Оскільки «Титан» працював у міжнародних водах, на нього не поширювалися жодні правила безпеки. Судно не було сертифіковано як морехідне будь-яким регулюючим органом чи сторонньою організацією. Як з'ясувалося вже після катастрофи останньої експедиції та гибелі

усіх 5 членів екіпажу, троє з яких були туристами і сплатили по 250 000 фунтів стерлінгів за цей тур, всі пасажери, які піднімалися на борт «Титану», підписували відмову від будь-яких претензій до фірми і про те, що їх поінформовано про те, що це експериментальне судно, яке не було схвалено або сертифіковано будь-яким регулюючим органом і може призвести до фізичних травм, інвалідності, емоційної травми або смерті. Власник фірми вважав, що Закон США про безпеку пасажирських судів 1993 року без необхідності ставить безпеку пасажирів вище за комерційні інновації і у якийсь момент безпека просто стає, на його думку, марною тратою часу. Сам власник цієї фірми також загинув в результаті того останнього катастрофічного спуску 18 червня 2023 року. Цей випадок підкреслив важливість проблеми безпеки в туризмі. Ризиками на світовому туристичному ринку виступають природні та техногенні катаклізми; економічна криза; політична нестабільність; війни, революції, страйки; епідемії; банкрутство туристичних фірм, авіакомпаній та інші форс-мажорні обставини.

Нові технології в туризмі, незвична погода, інший устрій життя, яскраві фарби джунглів, нові звуки та запахи, незнайома і незвичайна кухня, цікава архітектура та культурне надбання екзотичних країн – ось основні складові захопливого та дивовижного відпочинку, який все більше приваблює туристів. Все більшим попитом користуються такі види екстремального туризму як *спелеотуризм*, *рафтинг*, *альпінізм*, *скелелазіння*. Туристи все частіше вибирають місця, де є банджі-*джампінг* (стрибки зі страхувальним еластичним канатом (банджі) з висоти кількох десятків чи сотень метрів), *роупджампінг* (стрибки з мотузкою з мостів, скель, труб, антен та вишок), *вінгсьют* (назва спеціального костюма, який використовується для занять екстремальним повітряним спортом), *дельтапланеризм*, *стрибки з парашутом*; *гірські лижі й сноубордінг*, *кайтінг* (водний вид спорту, основою якого є рух поверхнею води під дією сили тяги, *маунтинбайкінг* (катання з гір на гірському велосипеді з подоланням бар'єрів), *сендбордінг* (їзда на сноуборді піщаними дюнами, барханами або насипами в кар'єрах замість снігових гір.), *флайбордінг* (переміщення над водою на флайборді – турбо-дошці) та інші. *Новизна* стає невід'ємною складовою туристичних пропозицій на сучасному ринку туризму в світі, тому важливо формувати сучасні концепції управління туризмом та готельно-ресторанним бізнесом в умовах

парадигми сталого розвитку (Формування сучасних концепцій управління туризмом та готельно-ресторанним бізнесом в умовах парадигми сталого розвитку: монографія, 2023)

У ціннісних установах сучасної людини присутнє бажання випробування себе вдалині від цивілізації і її благ. Це завжди розглядалося як один із способів розкриття нереалізованих сил і ресурсів, отримання яскравих вражень і нового досвіду взаємодії зі світом. Це обумовлює в сучасному туристичному бізнесі попит на космічні подорожі та подорожі до островів. Так, космічний туризм, тобто космічні або суборбітальні польоти в розважальних чи науково-дослідних цілях, за приватні кошти, зародився ще в кінці минулого століття. Попит людей на польоти в космос знаходить підприємницьку пропозицію. Бажання людей стати на деякий час космонавтами вважається важливим джерелом подальшого розвитку туристичної галузі і космонавтики. Вартість туру на орбіту становить кілька десятків мільйонів доларів. Додатково пропонується нова послуга – вихід космічного туриста у відкритий космос за два десятка мільйонів доларів. Серед кілька десятків космічних туристів переважають мільяртери та мільйонери, засновники великих компаній. Європейське аерокосмічне агентство (EADS) вважає, що подорожі в космос найближчим часом стануть доступнішими (Cherap, Voronkova, Andriukaitiene, Nikitenko, 2020).

Острови, що викликають інтерес у туристів на сучасному етапі – це Мальдиви, Мадагаскар, Канарські, Сейшельські, Багамські, Азорські острови, Палау, острів Мен, Таїті, Бора-Бора, острів Різдва та інші. Тривала історична ізоляція і віддаленість від інших континентів створила унікальний і багато в чому неповторний природний і соціальний світ островів, що відрізняється великою кількістю ендемічних рослин і птахів. І це приваблює сучасного туриста. Але як зазначає ЮНВТО, туристи в 2023 році подорожують ближче до свого будинку та роблять більш короткі подорожі (Global and regional tourism results). Можна назвати основні чинники, що перешкоджають відновленню міжнародного туризму. Це – економічне середовище, вищі витрати на транспорт і проживання, обмеження туристичних дестинацій, воєнні конфлікти

і нестабільна соціально-політична ситуація в певних регіонах туристичного простору, низька довіра споживачів, затримки та скасування рейсів в аеропортах, кадровий дефіцит, пандемія та необхідність обов'язкової вакцинації. Хоча станом на травень 2022 року 36 країн зняли всі обмеження на поїздки, пов'язані з COVID-19), але військовий конфлікт, природні катаклізми та спалахи різних локальних захворювань продовжують становити серйозну загрозу для розвитку туризму. Як відмічає В.Воронкова, багато країн Європи, таких як Німеччина, Франція, Італія та Швейцарія, мають успішний досвід у розвитку сільського туризму та його диверсифікації, тому досвід цих країн дуже важливий для України. Європейські країни вдало поєднують різноманітні напрями розвитку сільського туризму та його атрибутів – сільські готелі, агротуризм, гастрономічний туризм, культурний обмін тощо. Концепція сталого розвитку сільського туризму забезпечує збалансовану взаємодію між туристичною активною діяльністю та природним, культурним та соціальним середовищем (Implementation of the European experience of sustainable rural tourism and creative industries complementary development : monograph, 2023, с. 21).

Висновки. Сучасний міжнародний туризм поступово відновлюється до допандемічного рівня (2019 рік), а вітчизняна туристична галузь перебуває в глибокій кризі через вторгнення Росії на її територію. У світоглядних настановах сучасної людини присутнє бажання випробування себе вдалині від цивілізації і її благ. Відзначається зростання попиту на нові і екстремальні види туризму; на відвідування таємничих і містичних місць; освоєння нових регіонів з максимально збереженим природним ландшафтом; на опанування технологічно нових видів туризму – космічного, підводного, повітряного. Нові технології в туризмі загострюють проблему безпеки туризму. Але більшість туристів в 2023 році подорожують ближче до свого будинку та роблять більш короткі подорожі.

Перспективою подальших досліджень в цьому напрямку є з'ясування регіональних зрушень у структурі туристських прибуттів у світовому туризмі.

Список використаних джерел

- Воронкова В. Г. Розвиток туризму як соціального і культурного явища в умовах глобалізації та крос-культурної комунікації. *Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: філософські науки*. 2010. Випуск 8. С. 23–35.
- Горак Г. І. Екзистенціальність людського буття у природних вимірах та природно-рекреаційні можливості туризму. *Всеукраїнський круглий стіл «Філософія туризму»*. Київ, 2002.
- Горський В. С. Подорож як феномен культури. *Всеукраїнський круглий стіл «Філософія туризму»*. Київ, 2002.
- Кірдан О. П. Міжнародний туризм у сучасному науковому дискурсі. *Економіка та суспільство*. № 51. Дніпро, 2023.
- URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/51>.
- Крапівіна Г. О., Паніотов Є. В. Людські потреби та філософія туризму. *Сучасні тенденції, проблеми та перспективи управління розвитком туризму : Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції* (23–24 березня 2023 року, м. Дніпро, Україна). Дніпро, 2023. С. 71–75.
- Крапівіна Г. О., Андреев В. Д. Сучасний туризм і філософія туризму: Взаємозв'язок та вплив на сучасний світ. *Сучасні тенденції, проблеми та перспективи управління розвитком туризму : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції* (23–24 березня 2023 року, м. Дніпро, Україна). Дніпро, 2023. С. 156–160.
- Нікітенко В. Взаємодія освіти, культури, туризму та їх вплив на розвиток креативного потенціалу особистості в умовах інноваційно-інформативного суспільства : автореф. автореферат дис. доктора філософських наук : 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії. Запоріжжя, 2020. 37 с.
- Пазенок В. С. Філософія туризму в системі філософського знання. *Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія: філософські науки*. Київ, 2010. Вип. 8. С. 7–22.
- Про туризм: Закон України від 15 09 1995 р. № 324/95-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1995, № 31, ст. 242 (Редакція станом на 01.10.2023)
- Global and regional tourism results: UNWTO. URL: <https://www.unwto.org/tourism-data/global-and-regional-tourism-performance>.
- Державне агентство з розвитку туризму України. URL: <https://www.tourism.gov.ua/news-and-announcements>.
- Формування сучасних концепцій управління туризмом та готельно-ресторанним бізнесом в умовах парадигми сталого розвитку: монографія / за заг. ред. Л. В. Безкороваїної. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2023. 318 с.
- Implementation of the European experience of sustainable rural tourism and creative industries complementary development : monograph / A. Cherep, N. Venherska, L. Bezkorovaina et al. ; under the general editorship of Prof. A. V. Cherep, Doctor of Economics, Assoc. Prof. N. S. Venherska, PhD in Economics. – Zaporizhzhia : Publishing house “Helvetica”, 2023. 226 p.
- Cherep, A., Voronkova, V., Andriukaitiene, R., Nikitenko V. The concept of creative digital technologies in the tourism business in the conditions of digitalization. *Humanities studies*. 2020. Том.5. Випуск 82. С. 196–209.

REFERENCES

- Voronkova V. H. (2010). Rozvytok turyzmu yak sotsialnoho i kulturnoho yavyscha v umovakh hlobalizatsii ta kros-kulturnoi komunikatsii. *Naukovi zapysky Kyivskoho universytetu turyzmu, ekonomiky i prava. Serii: filosofski nauky*. 23–35.
- Horak H. I. (2002). Ekzystentsialnist liudskoho buttia u pryrodnykh vymirakh ta pryrodno-rekreatsiini mozhlyvosti turyzmu. *Vseukrainskyi kruhlyi stil "Filosofia turyzmu"*. Kyiv, 2002.
- Horskyi V. S. (2002). Podorozh yak fenomen kultury. *Vseukrainskyi kruhlyi stil "Filosofia turyzmu"*. Kyiv, 2002.
- Kirdan O. P. (2023). Mizhnarodnyi turyzm u suchasnomu naukovomu dyskursi. *Ekonomika ta suspilstvo*. Dnipro. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/issue/view/51>.
- Krapivina H. O., Paniotov Ye. V. (2023). Liudski potreby ta filosofii turyzmu. *Cuchasni tendentsii, problemy ta perspektvyu upravlinnia rozvytkom turyzmu : Materialy I Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii* (23–24 bereznia 2023 roku, m. Dnipro, Ukraina). Dnipro. 71–75.
6. Krapivina H. O., Andrieiev V. D. (2023). Suchasnyi turyzm i filosofii turyzmu: Vzaiemozviazok ta vplyv na suchasnyi svit. *Cuchasni tendentsii, problemy ta perspektvyu upravlinnia rozvytkom turyzmu : Materialy I Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii* (23–24 bereznia 2023 roku, m. Dnipro, Ukraina). Dnipro. 156–160.
- Nikitenko V. (2020). Vzaiemodiia osvity, kultury, turyzmu ta yikh vplyv na rozvytok kreatyvnoho potentsialu osobystosti v umovakh innovatsiino-informatyvnoho suspilstva : avtoref. avtoreferat dys. doktora fylosofskykh nauk: spets. 09.00.03 – sotsialna filosofii ta filosofii istorii. Zaporizhzhia. 37.
- Pazenok V. S. (2020). Filosofii turyzmu v systemi filosofskoho znannia. *Naukovi zapysky Kyivskoho universytetu turyzmu, ekonomiky i prava. Serii: filosofski nauky*. Kyiv. 8. 7–22.

Pro turizm: Zakon Ukrainy vid 15 09 1995 r. № 324/95-VR. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*, 1995, N 31, st. 242 (Redaktsiia stanom na 01.10.2023).

Global and regional tourism results. *UNWTO*. URL: <https://www.unwto.org/tourism-data/global-and-regional-tourism-performance>.

Derzhavne ahentstvo z rozvytku turizmu Ukrainy. URL: <https://www.tourism.gov.ua/news-and-announcements>.

Formation of modern concepts of management of tourism and hotel and restaurant business in the conditions of the paradigm of sustainable development : monograph (2023) / by general. ed. L. V. Bezkorovaina. Zaporizhzhia: Zaporizhzhia National University. 318.

Implementation of the European experience of sustainable rural tourism and creative industries complementary development : monograph (2023) / A. Cherep, N. Venherska, L. Bezkorovaina et al. ; under the general editorship of Prof. A. V. Cherep, Doctor of Economics, Assoc. Prof. N. S. Venherska, PhD in Economics. Zaporizhzhia : Publishing house "Helvetica".226.

Cherep, A., Voronkova, V., Andriukaitiene, R., Nikitenko V. (2020). The concept of creative digital technologies in the tourism business in the conditions of digitalization. *Humanities studies*. 5 (82).196–209.

LYUDMYLA, KRYVEGA – Doctor of Philosophical Sciences,
professor, professor of the Department of Social Philosophy and Public Administration,
Zaporizhzhia National University (Zaporizhzhia, Ukraine)
E-mail: ukra29@i.ua
ODCID iD: <http://orcid.org/0000-0002-4122-6183>

KATERYNA, SUKHAREVA – associate Professor
of the Department of Business Administration and Management of Foreign Economic activity,
Zaporizhzhia National University (Zaporizhzhia, Ukraine)
E-mail: esuhareva030@gmail.com
ODCID iD: <http://orcid.org/0000-0002-3994-2869>

MODERN TOURISM: PHILOSOPHY OF CHANGES, PROBLEMS AND CHALLENGES

Abstract

Philosophical analysis of changes in modern tourism, the logic of its development, the thematic diversity of new types of tourism and its directions is **relevant and timely**. **The object of research** is the phenomenon of modern tourism, and **the subject of research** are the peculiarities of the existence of modern tourism, which determine the direction of changes in today's tourist space. **The results of the study** are that it is emphasized that modern international tourism is gradually recovering to the pre-pandemic level (2019), and the domestic tourism industry is in a deep crisis due to Russia's invasion of its territory. The author emphasizes that in the worldview guidelines of modern man there is a desire to test oneself away from civilization and its benefits. There is an increase in demand for new and extreme types of tourism; to visit mysterious and mystical places; development of new regions with maximally preserved natural landscape; to master technologically new types of tourism – space, underwater, air. New technologies in tourism exacerbate the problem of tourism security. Modern tourism is a complex and dynamic phenomenon that reflects social, economic and cultural changes. On the one hand, tourism promotes the exchange of cultural experiences, but on the other hand, there is a threat of homogenisation of cultures under the influence of global tourism standards. The growth of mass tourism can lead to problems with the preservation of natural and cultural resources. Increased tourist traffic leads to increased waste and environmental pollution. Natural ecosystems are susceptible to destruction due to mass tourism. Mass tourism can lead to changes in the social and cultural environment of local communities, sometimes resulting in the loss of traditions and authenticity. The tourism industry is usually profitable, but these profits can be unevenly distributed among different groups of people. It is proved that it is necessary to ensure the sustainability and balance of tourism development, taking into account the needs of both tourists and local people, and based on the principles of environmental and cultural responsibility. Use digital technologies to manage tourist flows and improve service quality. It is important to involve local communities in decision-making and ensure their participation in tourism development. Modern tourism can be a tool for positive change, but only if its impact on nature, culture and society is taken into account. The main goal should be to create a sustainable and responsible tourism environment. **The prospect of further research** in this direction is to clarify the logic of regional shifts in the structure of tourist arrivals in world tourism.

Key words: philosophy, social changes, tourism, crisis, world, society, coronavirus epidemic, modern challenges, new types of tourism, tourism in Ukraine.

© The Author(s) 2023
This is an open access article under
the Creative Commons CC BY license

Received date 15.09.2023
Accepted date 25.09.2023
Published date 15.10.2023

How to cite: Людмила Кривега, & Катерина Сухарева. Сучасний туризм: філософія змін, проблеми та виклики. Humanities studies: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia : Publishing house “Helvetica”, 2023. 17 (94). P. 22–29.
doi: <https://doi.org/10.32782/hst-2023-17-94-03>